

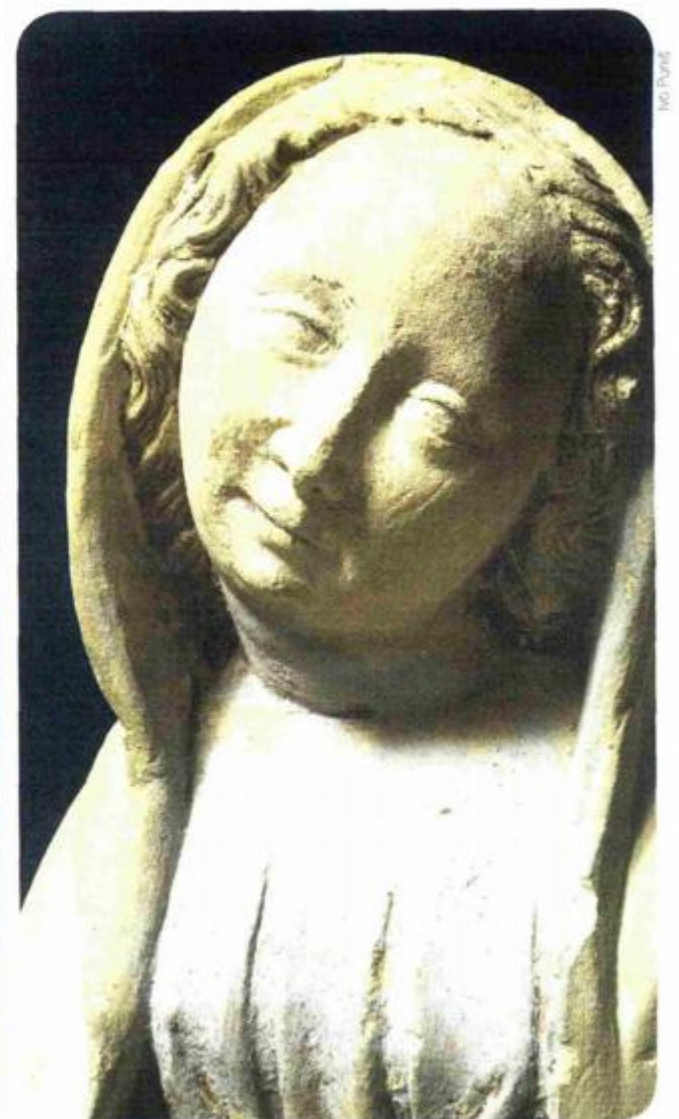

Restauraciju fresaka Istarska županija godinama izdašno sufinancira

Istarski župan Flego najavljuje da se u dogovoru s Čakavskim saborom pristupa izradi Istarskog bibliografskog leksikona zahvaljujući kojem ćemo bolje upoznati niz istaknutih Istrijana i njihova znanstvena, umjetnička, politička postignuća

Druga faza novog stalnog postava Etnografskog muzeja Istre bit će realizirana ove godine

Planiran je i nastavak izdavanja edicije Umjetničko blago istarske crkve

UZ PREDAVANJE "NEPOZNATI DRVENI INVENTAR ISTARSKIH CRKAVA OD LOKALNE RADIONICE

Rezultat muk restauratora i

Predstavljena su tri projekta - barokni oslikani strop lokalnog majstora iz crkve sv. Petra i Pavla u Trvižu, konzervatorsko-restauratorski radovi na drvenom stropu crkve sv. Marije na Škrilinah kraj Berma i projekt konzervatorsko-restauratorskih radova na glavnom oltaru župne crkve sv. Marije Magdalene u Mutvoranu

Piše **Mladen RADIĆ**

Koliko je bogata, značajna, premda ne uvijek svima poznata istarska sakralna baština mogli su se uvjeriti oni koji su prošli tjedan prisustvovali predavanjima i prezentacijama održanima u Povijesnom i pomorskom muzeju Istre pod nazivom "Nepoznati drveni inventar istarskih crkava od lokalne radionice do venecijanskih majstora". Predstavljena su tri projekta - barokni oslikani strop lokalnog majstora iz crkve sv. Petra i Pavla u Trvižu, konzervatorsko-restauratorski radovi na drvenom stropu crkve sv. Marije na Škrilinah kraj Berma i projekt konzervatorsko-restauratorskih radova na glavnom oltaru župne crkve sv. Marije Magdalene u Mutvoranu. U središtu izlaganja bila je njihova obnova, koja se na području Pazina (Beram i Trviž) financira od strane Ministarstva kulture Republike Hrvatske i Grada Pazina, dok obnovu u Mutvoranu financiraju Ministarstvo kulture, Regija Veneto, Općina Marčana i Istarska županija.

Bila je to prilika da se oni koji su došli na predavanje upoznaju i s radom konzervatora i restauratora, čiji je posao dugotrajan i čiji se rezultati vide tek nakon dužeg vremena.

- Ovo je zaista pokazivanje da je sve ono što se dešava u našim odjelima i da sve ono što je mukotrpno odradeno, velikim radom naših stručnjaka, da se ipak to može predstaviti na jedan izvoran način i da naš posao zaista ima svoju vrijednost, iako možda nije društveno prepoznat, zaključila je pročelnica Konzervatorskog odjela u Puli Lorella Limoncin Toth.

- Kada netko vidi jedan rad, ne razmišlja da iza njega stoji netko tko taj rad obnavlja, restaurira. Ta djela što su starija to su oštećenija i da bi zasjala u punom sjaju treba

potrošiti jako puno vremena i novaca, a postoje i protokoli koje treba poštivati. Svako umjetničko djelo je posebna priča i treba se pozabaviti time zašto je ono oštećeno, koja su vrsta oštećenja i onda potražiti najbolje rješenje. To najbolje rješenje uključuje više struka, pa ovisi je li crkva vlažna, u kakvom su stanju zidovi itd. Te obnove ponekad dugo traju i vrlo su skupe, ali pokazujući ljudima o kakvom se poslu radi oni mogu steći dojam koliko je to vrijedna aktivnost, kaže Lorella Limoncin Toth.

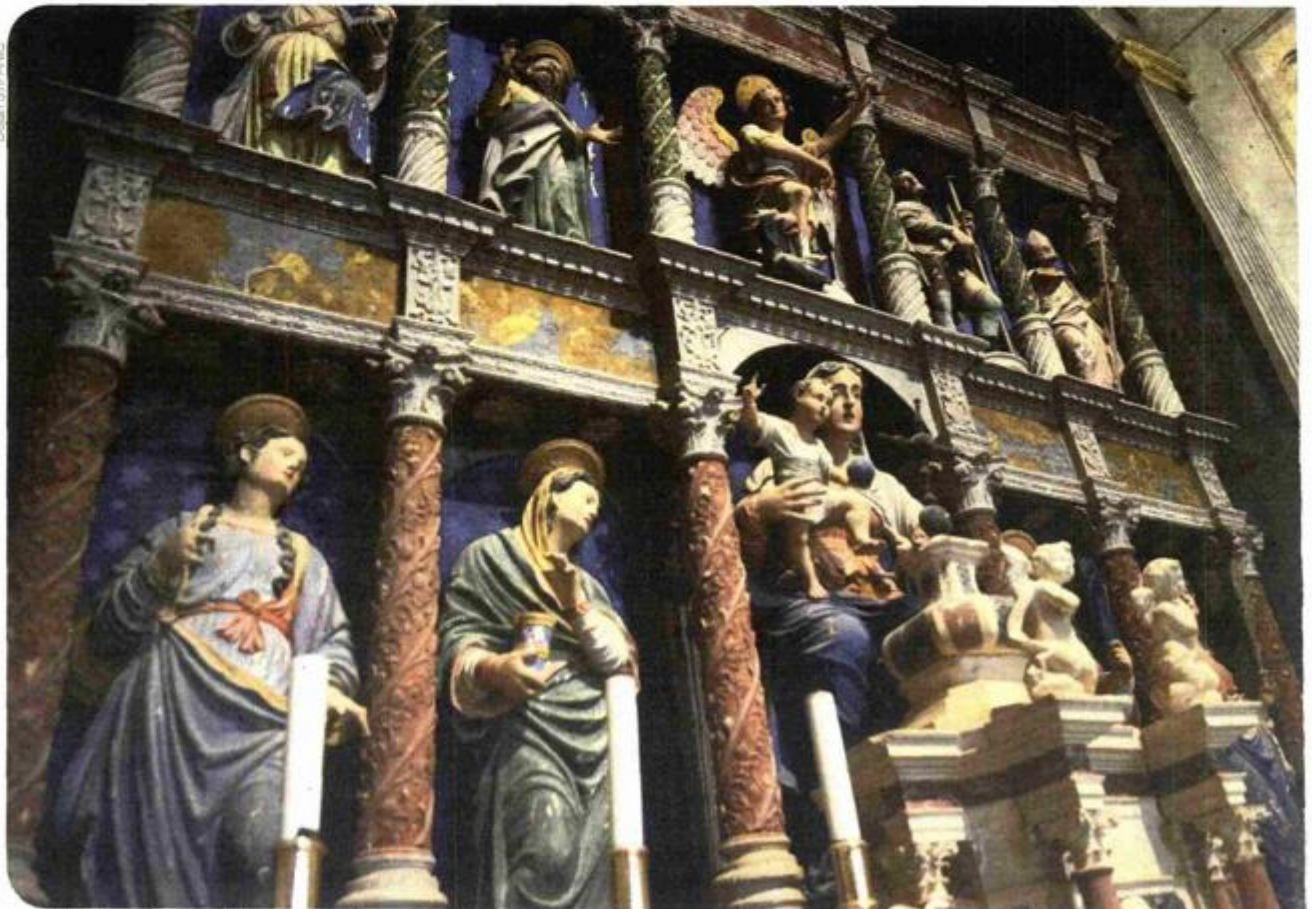
Novo pročelje s preslicom crkve u Trvižu

Iz prezentacije se moglo vidjeti koliko je važno baštinu očuvati i to putem njene valorizacije i pravovremenog informiranja javnosti, kao što je bilo ovo.

- Iako je europska godina kulturne baštine završila mi se čvrsto držimo njenih postulata koji su i sastavni dio inicijativa Europske komisije jer sve više ulažemo u upoznavanje široke javnosti s kompletnim našim radom. Tako smo zaključili da je potrebno predstaviti radove koji su dovršeni pred nekoliko godina, no žalost nisu bili adekvatno predstavljeni jer nije bilo pravog trenutka, kazala je dr. sc. Tajana Pleše iz Zagreba, inače ravnateljica Hrvatskog restauratorskog zavoda.

Neki od sudionika ovog skupa koji govorili su o baštini kao važnom segmentu što se može, i to ponosno, predstaviti turistima. Međutim, da bi ova grada postala dio turističke ponude mora proći dugotrajnu fazu restauriranja i pripremanja.

Jednobrodna crkva sv. Petra i Pavla u Trvižu izgrađena je u 11. ili 12. stoljeću, a u 13. stoljeću prigradna je apsida i pridružena lađa, o čemu je govorila viša konzervatorica restauratorica mr. umj. Marijana Galović. Od 16. do 19. stoljeća događa

Radi se i na glavnom oltaru župne crkve sv. Marije Magdalene u Mutvoranu

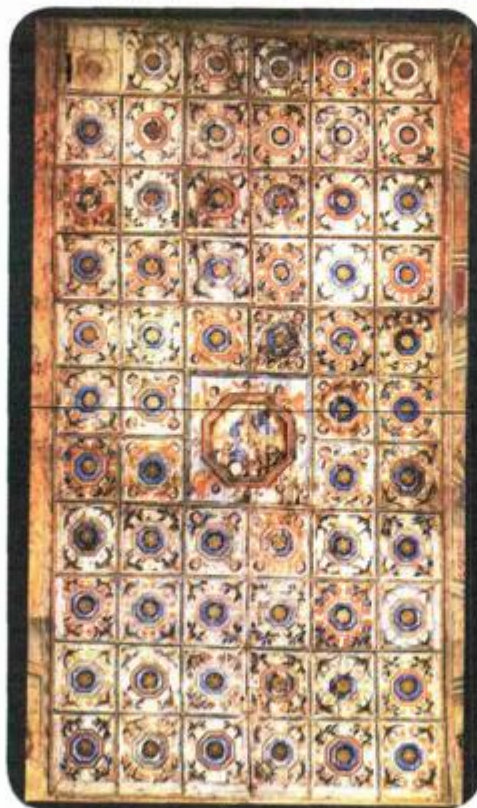
se niz obnova kada je crkva dobila i novo pročelje s preslicom. Unutrašnjost crkve ukrašavale su srednjovjekovne zidne slike, a uz oltare iz 17. i 18. st. barokna stilska faza dopunjena je oslikanim drvenim tabulatom. Spomenuti tabulat, a riječ je o drvenom

stropu, struka je datirala u 1703. i to prema natpisu čija se signatura vjerojatno odnosi na donatora koji je naručio oslikavanje tabulata. On se sastoji od sedam redova s pet polja međusobno odijeljenih ukrasnim profiliranim letvama kao okvirima. Do

zidova je rezbareni plitki vijenac koji uokviruje tabulat. Od ukupno 35 polja očuvano ih je 20 oslikanih na širem dijelu stropa uz istočni zid crkve. Na 16 polja prikazani su apostoli i sveci te voćni i cvjetni motivi iz kršćanske ikonografije. Slikarska izved-

ba, kao i oblikovanje svetačkih likova, povezuju autora trviškog tabulata sa stropnim zidom u Bermu.

Dugogodišnje prokišnjavanje krovišta, djelovanje vlage i mikroorganizama dovelo je do oštećenja podloge i oslika dok su ponovna

U crkvi sv. Marije na Škrilinah kraj Berma obavljani su konzervatorsko-restauratorski radovi na oslikanom drvenom stropu

Detalj drvenog stropa u crkvi sv. Marije na Škrilinah kraj Berma

Konzervatorsko-restauratorski radovi na oslikanom drvenom stropu u crkvi sv. Petra i Pavla u Trvižu

"DO VENECIJANSKIH MAJSTORA" ODRŽANO U POVIJESNOM I POMORSKOM MUZEJU ISTRE

otrpnog rada konzervatora

Crkva sv. Petra i Pavla u Trvižu

oštećenja krovišta i krovnog pokriva prouzročila i nove štete na oslikanim poljima tabulata, pa su neki od prikaza svetaca gotovo u cijelosti isprani. Drveni je nosilac bio raspucan, izjedan i oslabljen crvotočinom, a najviše su bili oštećeni središnji dijelovi ta-

bulata i zona iznad glavnog oltara. Radove su od 2005. do 2014. izveli djelatnici Hrvatskog restauratorskog zavoda, a crkva je u međuvremenu građevinski obnovljena. Zbog velikih gubitaka slikanog sloja zaključeno je da bi potpuno rekonstruiranje oslika moglo remetiti viđenje izvornika, radi čega se pristupilo kompromisnom rješenju.

Dovršetak radova u Bermu iduće godine

O crkvi sv. Marije na Škrilinah govorio je konzervator-savjetnik mr. umj. Anđelko Pedišić. Crkva sv. Marije na Škrilinah kraj Berma sagrađena je u prvoj polovici 15. stoljeća i poznata je po najočuvanijem ciklusu zidnih slika u Istri, nastalih 1474. u radionici majstora Vincenta iz Kastva, a "Ples mrtvacu" jedini je prozor s takvim ikonografskim motivom u Hrvatskoj. Oslikani drveni strop iznad broda crkve postavljen je u vrijeme velike barokne obnove 1709. Tom je prilikom srušen križno-rebrasti svod u svetištu te je zamijenjen ravnim stropom, povišen je pod, na pročelju i bočnim zidovima probijeni su prozori, podignut je zvoničnik na preslicu i dograđena

lopica (otvoreni trijem pred crkvenim pročeljem). Svetište je dobilo novi mramorni oltar što je djelo Mihovila Ladavca i Franje Golopa. Oslikani strop sastavljen je od 63 oslikane kvadratne kasete, a središnja je dvostruko veća od ostalih. Na vanjskim poljima, osam manjih kasete koje okružuju središnju s motivom Uznesenja Blažene Djevice Marije, naslikani su kerubini. Stručnjaci pretpostavljaju da je beramski stropni oslik naslikao isti autor koji je oslikao drveni strop crkve sv. Petra i Pavla u Trvižu. Prva polovica stropa, od glavnog ulaza do središnje lađe, demontirana je 2016., a radovi su dovršeni prošle godine, kada su restaurirane kasete ponovno montirane na izvorne pozicije. Iste je godine obavljena demontaža drugog dijela stropa, a otvor prema krovu zatvoren je daskama prekrivenima fotografijom oslikanog stropa. Najavljuje se da bi cjeloviti konzervatorsko-restauratorski radovi trebali biti dovršeni iduće godine.

U Mutvoranu je također trebalo nešto hitno napraviti s obzirom na stanje oltara župne crkve sv. Marije Magdalene gdje se radovi realiziraju uz potporu Ministarstva kulture RH, Istarske

Snimka radova u crkvi sv. Marije na Škrilinah

Restauratorski radovi na abulatu crkve sv.

županije, Regije Veneto te lokalne zajednice. Poliptih Bogorodice s Djetetom i svecima na oltaru datira iz 1533., a radovi su započeli 2016. na poticaj lokalne zajednice, s tim da je veliki poticaj došao iz konzervatorskog odjela u Puli. Taj ogromni posao uključivao je skidanje ogromnog preslika koji je, kako kaže konzervatorica-restauratorica s vjetnica doc. dr. sc. Višnja Bralić, zaista degradirajući i vrlo grub. S obzirom na sadašnje iskustvo i trajanje takvih poslova, kaže da je možda malo pre naglasila da ih je kao stručnjake trebalo nagovarati da se prihvate posla koji će trajati najmanje pet, šest godina.

- Na tome uvijek radi ista grupa restauratora i konzervatora. Nažalost, nismo došli do kraja, a postoji i jedan snimljeni filmić da se vidi koliko mala površina se može tijekom jednog dana pažljivo skinuti. To je ogromna investicija i imamo sreću da nas prate Istarska županija i Općina Marčana, Regija Veneto i Ministarstvo kulture. Zato to ide relativno brzo jer se angažiraju i dodatni vanjski suradnici. Da je to samo nas dvoje, troje ljudi koji rade u tom odsjeku, to bi trajalo i dulje, kaže Bralić.

Spomenuti poliptih iz Mutvorana zauzima vrlo važno mjesto u opusu Paola Campse, koji je jedan od najznačajnijih venecijanskih

renesansnih drvorezbara i kipara.

- Radi se o velikim dimenzijama i velikom broju skulptura, izvanredno rezbarenih i oblikovanih te minuciozno raskošno oslikanih i pozlaćenih, napominje Bralić.

Na predstavljaju u Povijesnom i pomorskom muzeju u Puli govorili su i pročelnik Upravnog odjela za kulturu Istarske županije Vladimir Torbica, pročelnica Upravnog odjela za samoupravu, upravu i društvene djelatnosti Grada Pazina Nevija Srdoč, načelnik Općine Marčana Predrag Pliško i u ime domaćina ravnatelj Povijesnog i pomorskog muzeja Istre Gracijano Kešac.